

indbragte Forslag, at det har den sjældne Fordel, at det er til Gavn for begge Parter; begge Parter ville være vel tjente med det. Jeg spørger: tror virkelig den høje Regjering, den danske Godseierstand og enhverjomhelt Eier af Leiehuse, der salde ind under denne Lov, som de Huse vel at mærke ikke salde ind under, hvor Eierne fuldtud vebligeholde, og hvor Leierne slet ikke have Noget at gøre med Udgifterne paa nogetjomhelt Omraade — den Slags, som ligefrem falder ind under Begrebet Inderster, vedrører dette Lovforslag ikke — tror man, som sagt, at der stables et nyttigt og godt Forhold paa Grund af denne eller hin Udsættelse, for ikke at bruge Ordet Udfinidning, som forresten ogsaa bruges i Kjøbenhavn og er meget gængs, og jeg tror ogsaa, at Enhver forstaaer det. Jeg tror i det Hele taget, at det er meget stabeligt for alle Parter. Men naar vi komme til at tale om, hvad der er Indgreb i Eiendomsretten, og om, hvad Almenvellet kræver, mener jeg, at Almenvellet naturligtvis maa gaa foran. Hvad de Enkeltes private Forhold angaar, er det saa, at den Enkeltes Frihed, ogsaa den personlige Frihed, maa høie sig for Alles Frihed og Vel. Det er en Regel, som vi vist Alle ville anerkjende. Hvorledes er det ikke gaaet med Hovetiet i det Store? Hvorledes hørte man ikke dengang et Strig fra Forpagterne, at de ikke kunde undvære Hovetiet, men det viste sig, at de Herregaarde, som i sin Tid Godseierne fik meget Lidt ud af, nu — naturligtvis ogsaa paa Grund af Lidernes Gavn, men ogsaa paa Grund af Hovetiets Afkaffelse — ere komne i Sving og have naaet en Høide, som næsten Ingen anede. Som sagt, jeg forudsætter, at Hovetiets Afkøning var af virkelig stor Nytte. Men naar nu dette Indgreb i Eiendomsretten skal være den Sten, hvorover og hvorunder Alt skal falde, maa jeg sige en Ting, som vistnok vil være slaaende, at man jo har i Hundredvis Folk, som ligefrem ere bleve ruinerede, næsten til Dødsstaven paa Grund af Indgreb i Eiendomsretten af Hensyn til Almenvellets Krav. Jeg skal f. Ex. nævne Slavehandelen. Hvorledes bleve ikke Folk der ruinerede ved, at deres Eiendom dukkede væk, ogsaa paa Grund af, at Almenvellet krævede det? Det er jo i det Store; det, vi her tale om, er jo mere indskrænket, men jeg siger, at vi dog ere komne paa et saadant Trin af Civilisation, at vi ikke taale, at Husmændene paa Landet ikke skulde have Lov til f. Ex., som den høitærede Minister dvælede ved — jeg skulde ellers ikke være kommet ind paa det —, at gaa hen og stemme paa Denne eller Sin uden at være udsatte for at blive kastede ud. Det Moment vilde jeg ikke have taget med, men det er den høitærede Minister, der har trukket det ind. Jeg mener, at den Tanke var rigtig, som dengang laa til Grund, og som ikke er uddød endnu. Jeg vil derpaa slutte for denne Gang og haabe, at vil det ikke lykkes nu, vil Tiden føre det med sig,

og jeg haaber at den Tid ikke maa være fjern, hvor vi Allesammen her ganske roligt og fredeligt kunne enes om saadanne Forandringer paa Reformernes Omraade. Man kan være forvisset om, at det ikke er at skære en bred Rem af Andenmands Nøg, men at det vil gjøre godt og berede Hygge, Ro og Fred til alle Sider.

Indenrigsministeren (Staal): Jeg skal ikke gjøre noget Forsøg paa at indlade mig paa Befarelsen af alle de Foredrag, som dette Lovforslag og mine Udtalelser have givet Anledning til. Det vilde blive for vidtløftigt. Der er dog et Par Bemærkninger, som jeg maa gjøre til nogle Udtalelser, som slutte sig nærmest til dette Lovforslag; der var endel Udtalelser, som gik langt ud over, hvad dette Spørgsmaal egentlig dreier sig om. Den ærede Forslagsstiller (D. Christensen) sagde i sit sidste Foredrag, at han var enig med mig i, at Grunden til Forordningen af 27de Mai 1848 væsentlig var Hensynet til, at man vilde stille de Mand, som nu havde faaet Balgfrihed, saaledes, at de kunde være saa fri ligeoverfor Andre i Udøvelsen af denne Rettighed som muligt. Det ærede Medlem søgte at anvende det ogsaa paa denne Lov. Jeg tror nu, at man dengang opnaaede, hvad man behøvede. Jeg vil sige det ærede Medlem, at jeg for min Del er Eier af forskellige Huse, men jeg har aldrig vidst, paa hvem Husmændene stemte, og jeg har aldrig søgt at faae det at vide, fordi jeg ikke ønskede, at det skulde have nogenjomhelt Indflydelse paa mit Forhold til dem, og jeg tror ikke, at der i det Hele taget kan paavises noget Tilfælde, hvor Nogen er bleven jaget fra Hus og Hjem, fordi han har stemt paa en Kandidat, som den paagjældende Husbond ikke har syntes om. I det Hele taget vilde jeg overmaade gjerne have, at det var opnaaeligt — men det er det jo ikke —, at man ikke udslyngede Befskyldninger og Insinuationer enten mod en Enkelt eller mod en hel Stand uden at kunne anføre noget Bevis for Rigtigheden af de nærgaaende Udsagn. Man kommer med, at man kender en eller anden Proprietær eller Godseier, eller hvem det nu er, som gjør saadan og saadan. Ja, det er Ord, som med Lethed siges, men det var dog ønskeligt, om de ikke kom til at ramme hele Standen alligevel, og det gjør saadanne Udtalelser. Men de Ting have vel ikke Meget at betyde. Enhver veed jo, hvilken Vægt der kan tillægges dem, og hvilket Hensyn der skal tages til dem, og jeg skal ikke tillægge dem mere Vægt, end de have i sig selv, men jeg vil gjøre Ordføreren opmærksom paa, at det, som hans Lovforslag gaar ud paa, ingenlunde er det at beskytte Husfæstere og Husleiere i Fortsættelsen af deres Fæsteforhold og Leiemaal. Dersom det var det, kunde den sidste Bemærkning af ham, at de kunde risikere at blive smidte ud, naar de ikke stemte, som Husbonden ønskede, have Noget